

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע שלח תשפ"ב

על קטן וגדולים וגם על ענק, או מי באמת גדול?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

המרגלים מדגישים מאוד בדבריהם, כי האויב המחכה לעם ישראל בארץ כנען, חוסה בצל ומוגן בידי הגדולים – האימים – הרפאים – הענקים. נצטט ונדגיש מוטיב זה בדבריהם:

"וְכַל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשֵׁי מְדוּת: וְשָׁם רָאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן הַנְּפִילִים וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כַּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם"

(במדבר י"ג לב – לג)

הלוחם המפורסם ביותר כנגד הענקים = הגדולים, היה דוד המלך, שהרג את גולית, עוד כשהיה נער צעיר. כינויו של דוד בכתוב הוא דווקא **הַקָּטָן**. הכינוי מודגש בפסוקים פעמיים:

א. "וַיַּעֲבֹר יִשְׂרָאֵל שְׂבָעַת בְּנֵי לִפְנֵי שְׂמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵל יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא בָחַר יְקִיָּק בְּאֵלָהּ: וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵל יִשְׂרָאֵל הַתָּמוּ הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׂאֵר הַקָּטָן וְהִנֵּה רֵעָה בְּצִאֵן וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵל יִשְׂרָאֵל וְקָחְנוּ כִּי לֹא נֹסֵב עַד בָּאוּ פֹה" (שמו"א ט"ז י – יא).

שבעת הבנים הנזכרים כאן אינם כוללים את דוד. דוד היה הבן השביעי מתוך שמונת הבנים של ישי (עיינו דברי הימים א' ב' טו), אף על פי כן, הוא מכונה **הַקָּטָן**.

ב. וְדוֹד בֶּן אִישׁ אֶפְרַתִּי הַזֶּה מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה וְשָׁמוּ יִשְׂרָאֵל וְשִׁמּוֹן וְשִׁי לֹו שְׁמֹנֶה בָּנִים ... וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשַׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַלְּכוּ אַחֲרֵי שְׂאוּל לְמַלְחָמָה וְשָׁם שְׁלֹשַׁת בְּנֵי אֲשֶׁר הָלְכוּ בְּמַלְחָמָה אֲלֵיָאֵב הַבְּכוֹר וַיִּמְשְׁנֵהוּ אֲבִינֶדָב וְהַשְּׁלִישִׁי שָׁמָּה: וְדוֹד הוּא הַקָּטָן וְשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי שְׂאוּל"

(שמו"א י"ז יב – יד)

נחזור ונדגיש, אף על פי שדוד איננו הקטן בבניו של ישי, הכתוב מנגיד בינו לבין שלשת האחים שישי חשב שהם הראויים למלכות, הם מכונים פעמיים **הַגְּדֹלִים** והוא מכונה **הַקָּטָן**.

המועמדים שאיתם התמודד דוד מוגדרים בכתוב בכיוון הפוך. נמנה אותם:

כאשר דוד נמשח למלכות, מי שכהן כמלך היה שאול בן קיש עליו נאמר: "וַיִּשְׁמָו שְׂאוּל ... מִשְׁכָּמוֹ וַיִּמְעָלָה גְּבֻהַּ מִכָּל הָעָם" (שמו"א ט' ב). גובהו – גדלותו של שאול לא עמדה לו, הקב"ה דחה אותו והכתוב נוקט בלשון מאוד חריפה: "וַיִּמְאָקֶךָ מִמֶּלֶךְ" (שם ט"ו כג), "וַיִּצְאֵנִי מִמֶּלְכִי עַל יִשְׂרָאֵל" (שם ט"ז א).

המועמד הבא, מבחינת ישי ומבחינת שמואל הרואה, היה אליאב האח הבכור של דוד. הקב"ה הוכיח את שמואל: "וַיֹּאמֶר יְקִיָּק אֵל שְׂמוּאֵל אֵל תִּבָּט אֵל מְרָאֵהוּ וְאֵל גְּבֻהַּ קוֹמְתוֹ", גם עליו נאמר: "כִּי מִאֲסָתִידוֹ" (שם, שם ז). כאמור לעיל, ישי שלח את שלשת הַגְּדֹלִים למלחמה. נסביר עתה כי כוונתו הייתה שהם או לפחות אחד מהם, יהרגו את גולית, זאת גם אחרי ששמואל פסל אותם למלכות (שם, שם ז-ט).

קטנותו של דוד היא שגרמה לו להיבחר כמלך בסופו של יום, ועוד לפני כן לפתוח את פיו בנבואה מדהימה. נשים לב ללשון המדרש: "ולמה נקרא קָטָן שהיה מאוס (=פסול להנהגה, כמוכח בפסוקים שהובאו לעיל) בעיני אביו, מפני שכשהיה קָטָן היה מתנבא ואומר: עתיד אני להחריב את מקומות פלשתים, ולהרוג מהן אדם גדול ושמו גלית, ועתיד אני לבנות בית המקדש. מה עשה בו אביו הניחו לרעות את הצאן, אמר לו שמואל שלחה וקחנו: וישלח ויביאהו ... התחיל שמואל מזלזל בו (בדוד), מיד קצף עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו קום משחחו כי זה הוא, קום בגערה אמר לו קום! מלפניו משיחי עומד ואתה יושב! וכשמלך מה הוא אומר "אָךְן מִאֲסוֹ הַבּוֹנִים הִתְהַלְּאֵשׁ פְּנֵה" (תהלים קי"ח כב), הַבּוֹנִים זה שמואל וישי הִתְהַלְּאֵשׁ פְּנֵה (זה דוד ש)היה ראש למלכים" (מדרש תנאים לדברים פרק א פסוק יז).

בכל יום ויום צריך לזכור כי הראויים להנהגה הם אלה שמקטינים את עצמם, ק"ו, כאשר ריח בחירות עולה באוויר. בזמן שלפנינו ניצבים אתגרי עָנָק, דווקא הענווים הם, שבזכותם יפתרו הבעיות.

לְעִילוֹי זְשִׁמַּת

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היי"ד	מר משה וסרצוג כי בתשרי תשפ"א	הרב שלמה מרזל יי באייר תשע"א	הרב ד"ר ג'רי האכבוים ייח באדר ב' תשפ"ב
גב' נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	גב' ג'ולי קושיצקי יי"ט באדר ב' תשפ"ב
הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	גב' צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א'	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / יי בתמוז תשע"ד
מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	מר יחזקאל וגב' חנה צדיק אייר תשע"ו / סוכות תשפ"א	חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' שבט	ר' מאיר וגב' שרה ברקפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)
לע"נ דוד צבי טרשנסקי בן יצחק ז"ל ונעמי הי"ו. נלב"ע כ"ח באייר	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	ר' אברהם ומרת גיטה קליין ייח באייר / ד' באב	ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טוביב כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט

חֵמְדַּת שְׁנַת הַשְּׁבַע

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

האם פירות השמינית יצילו את פירות השביעית?

בשבועות הקודמים התחלנו ללמוד על חובת הביעור. נשוב ונגדיר מספר הגדרות משמעותיות בחובה זו (מתוך יחידה 17 מיחידות מורנו).

הביעור צריך להיעשות כאשר יבול של זן מסוים כבר אינו קיים בשדה. בשלב זה חובה לבערו מן הבית, כמאמר חז"ל: "כלה מן השדה – כלה מן הבית" (שביעית פרק ט מ"ה, תענית דף ו ע"ב).

כיום יש לנו אמצעים טכנולוגיים המאפשרים לגדל פירות וירקות מסוימים גם שלא בעונתם הטבעית. מציאות זו מעלה שאלה ביחס להגדרת הזמן בו חלה חובת הביעור. לפני שנענה על שאלה זו, נשאל שאלה מקבילה: נניח שבעת שיבול השביעית כלה, יבול השמינית כבר קיים. האם ניתן לומר שמכיוון שפירות השמינית "בשדה", אין חובה לבער את פירות השביעית "מן הבית"?

החזון איש מביא ראיה לשאלה זו ממשנה במסכת שביעית (פרק ט משנה ד). נאמר שם שלא אוכלים על הסתווניות. הסתווניות הם פירות החונטים בסוף הקיץ, ועל כן הם קדושים בקדושת שביעית, אך הפרי עצמו מוכן לאכילה בסתיו, ולכן למעשה אנשים אינם מודעים לכך שהפירות הללו פירות שביעית. המשנה אומרת שמכיוון שבפועל אנשים אינם מתייחסים לפירות הללו כפירות שביעית, הם אינם מעכבים את הביעור.

החזון איש דן קל וחומר: מדובר כאן במציאות בה יש פירות שביעית על העץ, אך הביעור אינו נדחה בגינם בגלל שאנשים אינם מתייחסים אליהם כפירות שביעית. קל וחומר אם הפירות באמת פירות שמינית!

הגרש"ז אומר שאין להביא ראיה מן הסתווניות. שם יהיו מספר חודשים, והשנה השביעית תסתיים, ללא הפרי הזה על העץ. לדוגמה: נניח שפירות אחרים חונטים באדר ובאלול, ובשלים בניסן ובתשרי. מעיקר הדין, מכיוון שבתשרי יהיו פירות מהזן הזה הקדושים בקדושת שביעית, אין חובת ביעור. אך אנשים אינם יודעים לזהות את הפירות הללו כקדושים בקדושת שביעית, ולכן יש לבער את הפירות הללו בסיוון, כאשר הם כלים מן העצים. זה לא אומר לנו דבר על פירות וירקות שניתן לגדל ברצף אל תוך השנה השמינית.

ברם, אם נשוב לטעם הדין, לכאורה דברי החזון איש מאוד מסתברים.

לפני מספר שבועות עסקנו בטעם הדין של הביעור. למדנו שני טעמים לחובה זו:

- א. תשומת לב לכך שאנו אוכלים מידו הרחבה של הקב"ה. גם כאשר אוכלים את היבול בתוך הבית, זה נעשה כנספח ובמסגרת האכילה בשדה. כאשר היבול כלה מן השדה, האכילה בבית נותרת מנותקת מהקבלה מידו של הקב"ה. לפי גישה זו, הביעור נדחה כל עוד הקב"ה מספק את פירות השביעית. קיומם של פירות שמינית אינו מצדיק את דחיית הביעור של הפירות הללו.
- ב. אסור לייצר יתרון של אוכלי הבית על פני אוכלי השדה. הביעור נועד להשיב את השוויון של החברה (כולל החיות) בזכותם לפירות שביעית. לפי גישה זו, כאשר פירות השביעית כלים, כבר אין שוויון בגישה לפירות. פירות השמינית הם בבעלות פרטית, ואינם בבעלות החברה. בכדי להשיב את השוויון החברתי במצב זה, יש להפקיר את פירות השביעית לחברה.

אם נקבל את פסיקת החזון איש, זה יענה על חלק מן השאלה: גם אם הייצור המלאכותי של היבול ישפיע על חובת הביעור, יהיה זה רק כל עוד היבול הנוכחי הוא יבול השביעית! מעת שכלה יבול השביעית, תהיה חובת ביעור, גם אם זן זה קיים ללא הפסקה.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

ישראל בן רבקה עובדיה בן אסתר מלכה נטע בת מלכה חוה ראנלה בת פיילא רבקה בת שרה בלה יפה בת חנה	ניר רפאל בן רחל ברכה שי בת הלל מאירה בת אסתר ר' יצחק בן בריינדל גיטה נהוראי בן רבקה נמיר בתוך שאר חולי עם ישראל	טל שאול בן יפה גדעון בן רחל חנן הראל הכהן בן דרורה משה בן רחל אריה יצחק בן גאולה מרים אילנה בת עליה
--	--	--

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וברור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

טענות שוכרי דירה כנגד בעלי הדירה בגין ליקויים
'ארץ חמדה גזית' ירושלים / כסליו תשפ"ב / תיק מס' 78011

דיינים: הרב אהרן פלדמן, הרב ישועה רטבי, הרב אבישי קולין

המקרה בקצרה: הנתבעת הנה בעלת דירה שהתובעים שכרו למשך שנתיים עם אופציה להארכה לשנתיים נוספות. התובעים תבעו תביעות רבות על ליקויים שהם תיקנו בעצמו או על השיהוי בתיקון. בנוסף, במערכת הביוב היתה תקלה ועל כך התובעים קיבלו קנס, הם סירבו לשלם את הקנס וביקשו להישפט, בטענה שהתשלום יפגע בשמם הטוב. עבור זה התובעים מבקשים נוסף. התובעים טענו עוד שהנתבעים ביקשו מהם לפנות את הדירה לפני תום תקופת האופציה, מה שחייב אותם להוצאות משפטיות נוספות עליהם הם מבקשים פיצוי.

לטענת הנתבעת מדובר בתביעת כספים ללא ביסוס הלכתי או משפטי או עובדתי וזאת משום שהנתבעת עמדה בהתחייבות שלה בנוגע לתיקונים בדירה, וכן בגלל שאין בהלכה פיצוי על עגמת נפש ועל הוצאות משפט. הנתבעת הגישה תביעה נגדית כנגד התובעים, עבור תיקון רצפת הפרקט ב-600 ש"ח, ועבור הוצאות משפטיות שנדרשו להוציא בגלל שהתובעים הגישו את התביעה בבית המשפט למרות שבחווה יש תניית בוררות הקובעת שכל מחלוקת תוכרע בבית דין של תורה. בנוסף, הם ביקשו פיצוי על כך שהתובעים לא סיידו את הדירה אף שהתחייבו לכך בחווה. התובעים השיבו כי הם צבעו את הדירה, למעט מקומות מסוימים.

פסק הדין: על התובעים לשלם לנתבעים 7,090 ש"ח.

נימוקים בקצרה:

1. אחריות המשכיר לתיקון ליקויים בדירה מושכרת

לפי ההלכה (רמב"ם שכירות ו, ג ושו"ע חו"מ שיד, א) המשכירים חייבים לתקן ליקויים המונעים מהשוכר לגור בבית בצורה תקינה, וכן כל ליקוי שתיקונו מחייב בעל מקצוע (ראו עוד – חוקי התורה: שכירות מקרקעין סעיף 14 (2)). ערוך השלחן (חו"מ שיד, ד) כתב שהמנהג הוא שאם הליקויים לא נוצרו בפשיעת השוכר, המשכיר חייב לתקנם. כך גם נקבע בסעיף 24 להסכם שבין הצדדים. מבין הליקויים שנמנו על ידי התובעים, ישנם ליקויים שבאחריות המשכיר לתקן אותם, והוא אכן ביצע אותם. התובעים טענו כי התיקון לא היה על ידי איש מקצוע. אולם, מעיון בחווה עולה כי נכתב שהמשכירים יכולים לבצע תיקונים בעצמם, ולכן אין בכך הפרה של ההסכם.

2. האם שוכרים זכאים לפיצוי על עיכוב בתיקון ליקויים במושכר?

התובעים טענו שהם המתונו זמן רב עד לתיקון הליקויים, והם ביקשו פיצוי על כך. לפי ההלכה יש זכות לשוכר להפחית מדמי השכירות כאשר ליקוי משמעותי לא תוקן בזמן סביר (חוקי התורה: מקח טעות עקב אי התאמה, סעיף 14; חוקי התורה: שכירות מקרקעין סעיף 16). ובלבד שליקוי כזה היה גורם לכך להפחתה של שכר הדירה אילו השוכר היה יודע על כך מראש. בית הדין סבר שהתנאים להפחתה בתשלום לא מתקיימים במקרה הנדון, כיוון שלא מדובר בליקויים שמפריעים לתובע לעשות שימוש בדירה וכך גם עלה מדבריו בבית הדין. זאת, למעט, השיהוי בצביעת חדר השינה, שגרם הפרעה בשימוש לבן החולה באסטמה, ובתורת פשרה בית הדין חייב את הנתבעים בפיצוי על השיהוי בתיקון. בנוסף בית הדין חייב את הנתבעת בפיצוי על תיקון תריס שארך זמן רב מהרגיל (כארבע שעות) ללא שהנתבעים עדכנו את התובעים.

3. האם השוכר רשאי לתקן בעצמו ליקוי ולקזז מדמי השכירות

המאירי (בבא מציעא קא ע"ב) כתב ששוכר יכול לתקן בעצמו ולהטיל את העלות על המשכיר, כסף הקדשים (שיד, א) כתב גם שהשוכר צריך להישבע שהוא אכן תיקן. בספר פתחי חושן (שכירות ו, הערה לז) כתב שבמקרה דחוף יכול השוכר לבצע תיקון לאחר זמן קצר.

במקרה זה, התובעים הציגו חשבונית על תיקונים, אולם, חלק מהתיקונים הם תיקונים שבאחריותם ולא באחריות הנתבעת. בנוסף הנתבעת כלל לא ידעה על התיקונים הללו בזמן אמת. בנוסף, התובעים לא תיעדו את התקלות שלטענתם תוקנו. זאת ועוד, במקרה הנדון לא מדובר בתיקונים דחופים ממש, ולכן הנתבעת יכולה לטעון שאילו היתה יודעת על הליקויים היתה מתקנת אותם בעצמה, לפיכך, אליה לשלם תשלום חלקי על הטרחה שנחסכה ממנה (עפ"י פתחי חושן גניבה ואונאה ח, סעיף כ).

4. התקלה בביוב

תביעת התובע לפיצוי בגין התקלות בביוב נדחית, משום שזו תקלה הקשורה לבניין כולו ולא לנתבעת, כך גם תביעת פיצוי בגין שם רע, שלא נבעה ממעשי הנתבעת. ואכן, גם בית המשפט פטר את הנתבעת מתשלום הקנס על התקלה.

5. הכרעה בתביעות הנגדיות

לגבי התביעה לתיקון הפרקט, בית הדין פוטר את התובעים משום שיתכן והדבר נבע משימוש סביר של התובעים. לגבי סיוד הדירה, הנתבעים תבעו את התובעים על עלות הצביעה בסך 4,771 ₪. בתחילה התובעים טענו שצבעו את כל הדירה אולם לאחר מכן הודו שחלק מהדירה לא היתה סוידה. בית הדין הכריע כי היתה חובה על התובעים לסייד את הדירה בתום השכירות, ולמרות שהנתבעת לא דרשה זאת במשך זמן רב היא לא איבדה את זכותה לתבוע פיצוי על כך. בפועל, בית הדין חייב את התובעים רק בשליש מעלות סיוד מקצועי, משום שבדרך כלל המחויבות החוזית היא לצביעה לא מקצועית.

6. הוצאות משפט

הנתבעים ביקשו להטיל על התובע הוצאות משפט בגין ההליך שהתנהל בבית המשפט. בית הדין קבע כי הוא אינו מתערב בהחלטות של ערכאות קודמות. אך לגבי ההליך הזה, בית הדין סבר שיש להטיל על התובעים חיוב בהוצאות בסך 7,000 ₪, בגין התביעות המנופחות, והוצאות על דיונים מיותרים.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"י)

Melbourne, Australia

מלבורן, אוסטרליה

תמוז תשע"ח

הכנת סושי בשבת

השאלה

האם מותר להרכיב רול סושי בשבת?

תשובה

בהנחה שכל הרכיבים הדורשים בישול הם כבר מבושלים מלפני שבת, מותר להרכיב רול סושי בשבת.¹

¹ מבואר בגמרא (שבת צה ע"א):

"רב נחמן בר גוריא איקלע לנהרדעא, בעו מיניה: חולב משום מאי מיחייב? אמר להו: משום חולב. מחבץ משום מאי מיחייב? אמר להו: משום מחבץ. מגבן משום מאי חייב? אמר להו: משום מגבן. אמרו ליה: רבך קטיל קני באגמא הוה. אתא שאיל בי מדרשא, אמרו ליה: חולב חייב משום מפרק, מחבץ חייב משום בורר, מגבן חייב משום בונה."

ופסק הרמב"ם (שבת פרק י הלכה יג):

"העושה אהל קבוע הרי זה תולדת בונה וחייב, וכן העושה כלי אדמה כגון תנור וחבית קודם שישרפו הרי זה תולדת בונה וחייב, וכן המגבן את הגבינה הרי זה תולדת בונה, ואינו חייב עד שיגבן כגורגרת. המכניס יד הקרדום בתוך העין שלו הרי זה תולדת בונה וכן כל כיוצא בו, וכן התוקע עץ בעץ בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד, הרי זה תולדת בונה וחייב."

במקום נוסף ביאר הרמב"ם יותר מדוע מגבן חייב משום בונה (הלכות שבת פרק ז הלכה ו):

"וכן הלוקח חלב ונתן בו קיבה כדי לחבצו, הרי זה חייב משום תולדת בורר, שהרי הפריש הקום מן החלב. ואם גבנו ועשהו גבינה, חייב משום בונה, שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד הרי זה דומה לבנין."

אמנם יש להקשות על דברי הרמב"ם, מדברי הרמב"ם עצמו במקום אחר (הלכות שבת פרק ח הלכה ו):

"המקבץ דבילה ועשה ממנה עגול, או שנקב תאנים והכניס החבל בהן עד שנתקבצו גוף אחד, הרי זה תולדת מעמר וחייב וכן כל כיוצא בזה."

והנה גם כאן קיבץ חלקים לגוף אחד, ומדוע חייב כאן משום מעמר ולא חייב משום בונה, לפי הגדרתו לעיל?

המגן אברהם (סימן שמ ס"ק יז) הקשה קושיה זו ותירץ:

"וצריך עיון דלמה לא יתחייב בזה משום בונה כמ"ש ש"י גבי המגבן? וצ"ל דלא מקרי בונה אלא כשמכוין ליפותו ולהשוותו."

העולה מדבריו שכל קיבוץ מאכלים נחשב בונה אם עושה זאת בצורה יפה ושווה. ואם כן לכאורה יש לאסור בנידון דידן. אלא שהגדרה זו של המג"א היא חידוש שחסר מן הספר בדברי הרמב"ם. ולדבריו המקבץ דבילות ועושה מהם עיגול ישר וחלק כן יתחייב משום בונה, כאשר הרמב"ם לא נתן שום רמז לחילוק כזה. וכן הקשה על דברי המגן אברהם בשו"ת רב פעלים (חלק א אורח חיים סימן יט): "בהשקפה הראשונה עלה בדעתי, לדמות נידון השאלה למ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ז מה' שבת ה"ו, ואם גבנו ועשאו גבינה חייב משום בונה, שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד, ה"ז דומה לבנין, ולפ"ז דיכת התמרים הנז' שקורין מדגוגה, שעושה כל החלקים חלק אחד וגוף אחד, שנדבקים ונכללים זע"ז ונעשים כמו עיסה אחת, ה"ז דומה לבנין. ושוב הראו לי דברי הגאון מג"א ז"ל בסי' ש"מ ס"ק י"ז, גבי מקבץ דבילה דחייב משום מעמר, שכתב וצ"ע למה לא יתחייב בזה משום בונה, וכמ"ש סי"ט גבי מגבן, וצ"ל דלא מקרי בונה אלא כשמכוין ליפותו ולהשוותו, עכ"ל ע"ש. ולכאורה חילוק זה דוחק, דמנ"ל לחלק בין גבינה לבין עיגולים שעושין מן הדבלה, דגם בעגולים נאמר מכוין להשוותן וליפותן, ועוד קא חזינן דהרמב"ם כללא כייל וטעמא טעים משום שמקבץ חלק אל חלק עד שיעשו גוף אחד, ולא נכלל דבר זה של היפוי בדבריו אלו כלל וכלל, ונראה דגם המג"א עצמו נרגש בדוחק דבריו, ולכן נקייט בלשונו וצ"ל דלא מקרי וכי, כלומר בעל כרחינו צריך לחלק בהכי, כדי לתרץ הקושיא".

ועיין בערוך השולחן שכתב על דברי המגן אברהם (ערוך השולחן אורח חיים סימן שמ סעיף ח):
"המג"א סק"ז הקשה על הך דנקב תאנים וכי' למה לא יתחייב משום בונה כמו במגבן ואין זה דמיון דמגבן נשתנה צורתו מן קודם הגיבון לאח"כ כמו בבנין מעצים לבית ולא כן בתאנים ואולי גם כונת תירוץו כן אלא שאין התחלה לקושיא זו."
ולפי זה לא כל קיבוץ חלקים לגום אחד ייחשב בונה, אלא כשיש שינוי צורה. ולכן בגבינה כאשר משתנה צורת הדבר על ידי הגיבון, חייב משום בונה, אך חיבור חלקי אוכל כאשר אין שינוי צורה אלא ייפוי בעלמא, אין בו איסור של מלאכת בונה.
ובדומה לכך כתב בחזון עובדיה (ח"ד עמודים רעז-רעט) על פי דברי הרשב"א, המאירי והר"ן. ראשונים אלו מקשים איך המגבן חייב משום בונה, והלא קי"ל שאין בנין וסתירה בכלים, וכל שכן באוכלים! ותירוץו שכאן עושה דבר מתחילתו. כלומר כל דין "אין בנין בכלים" היינו לתקן כלי, אך ליצור דבר חדש אסור אף בכלי וכן באוכלים.
לפי זה, מיישב הרב עובדיה את הרמב"ם - שבמגבן יוצר גבינה, שהיא יצירה חדשה, ואינה רק קיבוץ הפתיתים. אך קיבוץ דבילה אינה יצירה של דבר חדש.

לפי זה, גם בעניין הסושי - כיוון שאינו יוצר דבר חדש, אלא יש כאן תערובת ודיבוק בעלמא של אוכלים, הרי שאין כאן בונה. ועוד יש לומר, שכיוון שהדיבוק שבסושי אינו חזק ובנקל מתפרק אף המגן אברהם יודה שאינו בכלל בונה. ולכן להלכה מותר להרכיב רול סושי בשבת, בתנאי כמובן שכל הרכיבים הצריכים בישול כבר בושלו לפני שבת.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

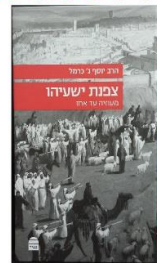
הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ

יועצים מדעיים:
הרב פרוי אברהם שטינברג
הרב פרוי דרור פיקסלר
הרב פרוי נתן קלר

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.
בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה